

J O A N
D I D I O N

L I K E

Suomentanut Marja Haapio

M A A G I S E N
A J A T T E L U N
A I K A

Lainaukset:

William Shakespeare: *Myrsky* (lainauksen suom. Alice Martin, WSOY 2006.); Sigmund Freud: *Murhe ja melankolia sekä muita kirjoituksia* (suom. Markus Lång, Vastapaino 2005.); T. S. Eliot: *Autio maa. Neljä kvartettia ja muita runoja* (suom. Sinikka Kallio-Visapää, Otava 1988.); Thomas Mann: *Taikavuori* (suom. Kai Kaila, WSOY 1998.); Matthew Arnold: *Hylätty merenhaltija* (suom. Yrjö Jylhä, WSOY 1954.); Sherwin B. Nuland: *Kuinka kuolemme* (suom. Anna-Maija Viitanen, WSOY 1995.); C. S. Lewis: *Muistiinpanoja surun ajalta* (suom. Anna-Mari Kaskinen, Kirjaneliö 1995.); Gerard Manly Hopkins: *Kevät ja syksy nuorelle tytölle* (suom. Risto Ahti, Maailman runosydän. WSOY 1998.)

Teos ilmestyi ensimmäisen kerran
Like Kustannuksen julkaisemana 2007.

Englanninkielinen alkuteos
The Year of Magical Thinking

Copyright © 2005 by Didion Dunne Literary Trust

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52534-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Tämä kirja on Johnille ja Quintanalle

1.

Elämä muuttuu nopeasti.

Yksi hetki muuttaa elämän.

Istut päivälliselle ja tuttu elämäsi päättyy.

Itsesäälin ongelma.

Nämä olivat ensimmäiset sanat, jotka kirjoitin sen jälkeen kun se oli tapahtunut. Tietokoneeni Microsoft Wordin tiedostossa ("Muistiinpanoja muutoksista.doc") on päiväys "20. toukokuuta 2004 klo 11.11", mikä johtuu varmaan siitä, että olin avannut tiedoston ja painanut vaistomaisesti talleta-painiketta ennen kuin suljin koneen. En ollut tehnyt tiedostoon mitään muutoksia toukokuussa. En ollut tehnyt siihen muutoksia sen jälkeen kun olin kirjoittanut siihen yllä mainitut sanat tammikuussa 2004, päivä pari tapahtuneen jälkeen.

En kirjoittanut pitkään aikaan mitään muuta.

Yksi hetki muuttaa elämän.

Tavallinen hetki.

Koska halusin muistaa, mikä tapahtuneessa oli hätkähdyttänyt minua eniten, harkitsin jossain vaiheessa, lisäisinkö

tekstiini nuo sanat ”tavallinen hetki”, mutta tajusin heti, ettei minun tarvinnut lisätä sanaa ”tavallinen”, koska en voisi mitenkään unohtaa sitä: sana ei ole häipynyt muististani. Oikeastaan juuri se, että kaikki tapahtumaa edeltänyt oli niin tuiki tavallista, esti minua pohjimmiltani uskomasta, että se mitä oli tapahtunut oli tapahtunut todella; se esti minua sulattamasta sitä, omaksumasta sitä, pääsemästä sen yli. Käsitän nyt, ettei tämä ole mitenkään harvinaista: kun meille sattuu äkillinen katastrofi, keskitymme kaikki siihen, kuinka tavallisia olivat olosuhteet, joissa tapahtui se minkä tapahtuminen tuntui mahdottomalta: kirkkaansininen taivas jolta lentokone putosi, rutiinimatka joka päättyi tienpenkalle auton hulmutessa liekeissä, lapset keinumassa tavalliseen tapaansa, kun kalkkarokäärme iski muratista. ”Hän oli matkalla töistä kotiin – onnellinen, menestynyt ja terve – ja sitten – häntä ei enää ollut”, kirjoitti eräs psykiatrian sairaanhoitaja hänen miehensä kuoltua liikenneonnettomuudessa. Vuonna 1966 satuin haastattelemaan monia, jotka olivat olleet Honoluluissa joulukuun 7. päivän aamuna 1941; kaikki aloittivat selostuksensa Pearl Harbouriin kohdistuneesta hyökkäyksestä kertomalla, kuinka tavallinen sunnuntaiamu se oli ollut. ”Silloin oli ihan tavallinen syyskuun päivä”, ihmiset sanovat vieläkin, kun heitä pyydetään kuvailemaan aamua, jona American Airlines 11 ja United Airlines 175 lennätettiin päin World Trade Centerin torneja New Yorkissa. Marraskuun 9. päivän tutkimuskomissiokin aloitti raporttinsa tähän hellittämättömän pahaenteiseen mutta silti mykistävään sävyyn: ”Tiistai syyskuun 11. päivä 2001 valkeni lauhana ja lähes pilvettömänä Yhdysvaltojen itäosassa.”

”Ja sitten – häntä ei enää ollut.” *Keskellä elämää olemme kuolemassa*, sanovat episkopaalisen kirkkokunnan jäsenet haudan ääressä. Oivalsin myöhemmin, että olin tainnut toistella tapahtuman yksityiskohtia kaikille, jotka kävivät meillä sen jälkeisinä viikkoina, kaikille niille ystäville ja sukulaisille, jotka toivat ruokaa, sekoittivat juomia, nostivat lautaset ruokapöytään niitä ties miten monia ihmisiä varten, jotka olivat meillä lounaan tai päivällisen aikana, niille kaikille, jotka korjasivat lautaset, työnsivät ruuantähteet pakastimeen, käynnistivät tiskikoneen ja täyttivät meidän (en osannut vielä ajatella *minun*) muuten tyhjän kotimme senkin jälkeen kun olin itse mennyt makuuhuoneeseen (makuuhuoneeseemme, siihen jonka sohvalla lojui vieläkin 1970-luvulla Beverly Hillsin Richard Carrollista ostettu virttynyt froteinen aamutakki kokoa XL) ja sulkenut oven. Noiden ensimmäisten päivien ja viikkojen ajalta muistan-kin kirkkaimmin juuri hetket, jolloin uupumus äkkiä valtasi minut. Minulla ei ole mitään muistikuvaa, että olisin kertonut tapahtuman yksityiskohdista kenellekään, mutta olen ilmeisesti tehnyt niin, koska jokainen tuntui tietävän ne. Jossain vaiheessa pohdin, olivatko ihmiset mahtaneet kuulla ne toisiltaan, mutta torjuin ajatuksen heti: heidän tunte-
mansa tarina täsmäsi kaikilta osin niin ettei se ollut voinut kulkea suusta suuhun. Se oli lähtöisin minusta.

Tiesin tarinan olevan lähtöisin omasta suustani siksi-kin, ettei missään kuulemassani versiossa ollut niitä yksityiskohtia joita en vielä kestänyt kuulla, esimerkiksi että olohuoneen lattialla oli verta, kunnes José tuli seuraavana aamuna ja pesi sen pois.

José. Joka kuului perheeseemme. Jonka piti lentää Las Vegasiin myöhemmin sinä päivänä, 31. joulukuuta, mutta joka ei lähtenyt koko matkalle. Pestessään veren sinä aamuna pois José itki. Kun kerroin hänelle mitä oli tapahtunut, hän ei aluksi käsittänyt. En selvästikään ollut tarinan ihanneker-toja, tulkinnassani oli jotain yhtä aikaa liian kursailematonta ja liian tiivistettyä, jokin äänensävyssäni ei onnistunut välittä-mään tapahtuneen ydintä (samalla tavalla huomasin epäon-nistuvani myöhemmin, kun jouduin kertomaan siitä Quin-tanalle), mutta veren nähtyään José ymmärsi.

Olin kerännyt hylätyt ruiskut ja EKG-elektrodit talteen ennen kuin José tuli sinä aamuna, mutta sitä verta minä en kyennyt kohtaamaan.

Hahmotelma.

Nyt kun alan kirjoittaa tätä on iltapäivä 4. lokakuuta 2004.

Yhdeksän kuukautta ja viisi päivää sitten, noin kello yh-deksän joulukuun 30. päivän iltana 2003, kun mieheni John Gregory Dunne ja minä olimme istuneet olohuoneen ruo-kapöytään kodissamme New Yorkissa, mieheni sai ilmei-sesti (tai tosiasiassa) äkillisen massiivisen sydänkohtauksen, joka johti hänen kuolemaansa. Ainoa lapsemme Quintana oli maannut edelliset viisi vuorokautta tajuttomana Beth Israelin sairaalakeskuksen Singer-osastolla tehohoidossa. Tämä sairaala sijaitsi siihen aikaan East End Avenuella (se suljettiin elokuussa 2004) ja tunnettiin paremmin nimellä ”Beth Israel North” tai ”entinen Doctors’ Hospital”. Siellä

tyttäremme joulukuun influenssaksi luultu sairaus, joka oli kuitenkin ollut niin raju että olimme vieneet hänet joulupäivän aamuna päivystykseen, oli äkisti kehittynyt keuhkokuumeeksi ja septiseksi sokiksi, yleiseksi verenmyrkytykseksi. Yritän nyt saada tolkkua sen jälkeisestä ajanjaksosta, niistä viikoista ja kuukausista, jotka mullistivat kaikki käsitukset joita minulla oli ollut kuolemasta, sairaudesta, todennäköisyydestä ja tuurista, hyvästä ja huonosta onnesta, avioliitosta, lapsista ja muistista, murheesta, tavoista joilla ihmiset käsittelevät tai eivät käsittele sitä tosiasiaa että elämä päättyy, mielenterveyden hauraudesta ja elämästä itsestään. Olen ollut kirjailija koko ikäni. Kirjailijana, tai jo lapsena, kauan ennen kuin kirjoituksiani alettiin julkaista, olin mieltänyt, että asioiden perimmäinen merkitys piili sanojen, lauseiden ja kappaleiden rytmissä, ja kehittänyt tekniikan, jolla piilotin ajatukseni tai kuvitelmani, olivatpa ne millaisia tahansa, aina vain läpinäkymättömämmän loppusilauksen taakse.

Tapa jolla kirjoitan on luonut minut, olen minä, vaikka juuri nyt toivoisin, että minulla olisi sanojen ja niiden rytmin sijasta leikkaushuone ja siellä Avid, digitaalinen editointijärjestelmä, jonka näppäintä hipaisemalla voisin romahduttaa aikajärjestyksen ja näyttää teille kaikki nyt mieleeni työntyvät muistikuvat yhtä aikaa ja antaa teidän poimia samoista riveistä otokset, minimaalisesti toisistaan poikkeavat ilmaisut, erilaiset tulkinnat. Juuri nyt tarvitsen muutakin kuin sanoja löytääkseni merkityksen. Juuri nyt minulle on tärkeää, että ajatukseni ja kuvitelmani, olivatpa ne millaisia tahansa, ovat läpinäkyviä, vaikka vain itselleni.

2.

30. joulukuuta 2003, tiistai.

Olimme käyneet katsomassa Quintanaa Beth Israel North -sairaalan kuudennen kerroksen tehohoito-osastolla.

Olimme palanneet kotiin.

Olimme jutelleet siitä, lähtisimmekö ulos syömään vai söisimmekö kotona.

Minä sanoin, että teen takkaan tulen, voimme syödä kotona.

Tein tulen, aloin valmistaa päivällistä ja kysyin Johnilta, halusiko hän ryypyn.

Kaadoin lasiin viskiä ja vein sen hänelle olohuoneeseen, missä hän istui lukemassa tutussa tuolissaan takan ääressä.

Kirja jota hän luki oli sidottu palstavedos David Fromkinin teoksesta *Europe's Last Summer: Who Started the Great War in 1914?*

Tein ruuan valmiiksi ja katoin olohuoneen pöydän, sillä kun olimme kotona kahden saimme olohuoneessa syödessämme katsella tulta. Huomaan korostavani tätä, sillä tuli oli meille tärkeä. Olin kasvanut Kaliforniassa, John ja minä olimme asuneet siellä yhdessä kaksikymmentäneljä vuotta ja olimme lämmittäneet talomme siellä takkatulella.

Tuli paloi meillä usein kesäiltaisinkin, koska sisään tahtoi työntyä sumua. Tuli kertoi että olimme kotona, että olimme piirtäneet ympärillemme piirin ja olimme turvassa koko yön. Sytytin kynttilät. John pyysi toista ryyppyä ennen kuin istui pöytään. Annoin sen hänelle. Istuimme pöytään. Keskeytin sekoittamaan salaatin.

John jutteli, eikä sitten jutellutkaan.

Jossain vaiheessa niitä paria sekuntia tai sitä minuuttia ennen kuin hän lakkasi puhumasta hän oli kysynyt, olinko pannut hänen toiseen ryyppyynsä mallasviskiä. Olin sanonut ei, olin pannut samaa viskiä kuin ensimmäiseenkin. ”Hyvä”, hän oli huomauttanut. ”Jotenkin vain tuntuu, ettei niitä pitäisi sekoittaa.” Jossain toisessa vaiheessa noita sekunteja tai sitä minuuttia hän oli puhunut siitä, miksi ensimmäinen maailmansota oli ratkaiseva tapahtuma, josta koko 1900-luvun loppu juontui.

Minulla ei ole mitään käsitystä, kummasta aiheesta olimme jutelleet, viskistä vaiko ensimmäisestä maailmansodasta, sinä hetkenä kun hän lakkasi puhumasta.

Muistan vain kohottaneeni katsettani. Hänen vasen käntensä oli pystyssä ja hän oli lysähtänyt liikkumattomaksi paikalleen. Ensin pidin sitä huonona pilana, luulin, että hän yritti antaa vaikutelman kuin pystyisi käsittelemään päivän vaikeuksia.

Muistan sanoneeni *Älä viitsi*.

Kun hän ei vastannut, ajattelin ensin että hän oli saanut ruokaa väärään kurkkuun ja oli tukehtumassa. Muistan, kuinka yritin nostaa häntä niin kauas tuolin selkänojasta että voisin tehdä Heimlich-toimenpiteen. Muistan, kuinka

painavalta hän tuntui kaatuessaan eteenpäin, ensin pöytää vasten, sitten lattialle. Olin teipannut keittiön puhelimen viereen kortin, jossa olivat NewYork-Presbyterianin sairaalan ambulanssinumerot. En ollut teipannut numeroita puhelimen viereen siksi, että olisin ennakkoinut jotakin tämänkaltaista. Olin teipannut ne siihen siltä varalta, että joku talossa tarvitsisi ambulanssia.

Joku muu.

Soitin yhteen numeroista. Keskus kysyi, hengittikö mieheni. *Kunhan tulette*, minä sanoin. Kun ambulanssi saapui, yritin selittää mitä oli tapahtunut, mutta ennen kuin olin saanut sanottavani sanottua, sairaankuljettajat olivat muuttaneet elvytystilaksi sen osan olohuonetta missä John makasi. Yksi heistä (heitä oli kolme, ehkä neljä, en tunninkaan päästä olisi osannut sanoa, kuinka monta) puhui sairaalan kanssa EKG:stä, sydänsähkökäyrästä, joka näköjään jo siirtynyt sairaalaan. Toinen otti esille ensimmäistä tai toista niistä monista injektioruiskuista, joita he käyttäisivät. (Adrenaliini? Lidokaiini? Prokaiiniamidi? Nimet tulivat mieleeni, mutta ei aavistustakaan mistä.) Muistan sanoneeni, että mieheni oli kai saanut jotain väärään kurkkuun. Ajatus hylättiin käden huitaisulla: ilmatie oli auki. Sairaankuljettajat näyttivät nyt käyttävän defibrillaattoria saadakseen sydämen rytmin palautumaan. He saivat aikaan jotakin joka olisi voinut olla normaali sydämenlyönti (tai niin minä luulin, olimme kaikki olleet vaiti ja tapahtui äkillinen nytkähdyks), mutta sitten he kadottivat sen ja aloittivat uudestaan.

”Värinä jatkuu”, muistan puhelimeen puhuneen sairaankuljettajan sanoneen.

”Kammiovärinä”, Johnin sydänlääkäri sanoi soittaessaan seuraavana aamuna Nantucketista. ”He puhuivat varmasti kammiovärinästä.”

Ehkä he sanoivat kammiovärinä, ehkä eivät. Eteisvärinä ei aiheuta heti tai välttämättä sydämenpysähdystä. Kammiovärinä taas aiheuttaa. Ehkä he todella puhuivat kammiovärinästä.

Muistan yrittäneeni päästä perille, mitä seuraavaksi tapahtuisi. Koska olohuoneessa oli sairaankuljettajia, seuraava looginen askel olisi lähteä sairaalaan. Mieleeni juolahti, että he voisivat päättää sairaalaan lähdöstä hyvinkin nopeasti, ennen kuin minä olisin valmis. Minulla ei olisi käsilläni tavaroita joita tarvitsisin mukaani. Haaskaisin aikaa, minut jätettäisiin jälkeen. Hain käsilaukkuni ja avainnippun ja yhteenvedon, jonka Johnin lääkäri oli tehnyt hänen sairauskertomuksestaan. Kun palasin olohuoneeseen, sairaankuljettajat tarkkailivat lattialle asettamaansa monitoria. Itse en sitä nähnyt, joten tutkailin heidän kasvojaan. Muistan yhden heistä vilkaisseen muihin. Kun lähtöpäätös oli tehty, kaikki tapahtui hyvin ripeästi. Seurasin heitä hissiin ja kysyin, saisinko tulla mukaan. He sanoivat vievänsä ensin parit alas, minä voisin tulla sairaalaan toisella ambulanssilla. Yksi heistä odotti kanssani hissien paluuta yläkertaan. Kun olimme kavunneet toiseen ambulanssiin, paareja kuljettava oli jo lähdössä asuintalomme edestä. Taloltamme on kuuden Manhattanin korttelin ajomatka siihen NewYork-Presbyterianin sairaalaan, joka tunnetaan myös nimellä New York Hospital. En muista, että olisin kuullut sireenejä. En muista liikenteestä mitään. Kun pääsimme sairaalan

päivystyspoliklinikan ovelle, parit olivat jo katoamassa rakennukseen. Joku mies odotti ajoluiskalla. Kaikki muut näkemäni ihmiset olivat vihreissä leikkaussaliasuissa. ”Onko tässä vaimo?” mies kysyi ambulanssikuljettajalta ja kääntyi minuun päin. ”Olen teidän sosiaalityöntekijänne”, hän sanoi, ja sillä hetkellä minä taisin tietää.

”*Kun avasin oven* ja näin vihreäpukuisen miehen, tiesin. Tiesin heti.” Näin sanoi äiti, jonka yhdeksäntoistavuotias poika oli saanut surmansa pommi-iskussa Kirkukissa, HBO:n televisiokanavan dokumenttifilmissä, jota Bob Herbert siteerasi *New York Timesissa* marraskuun 12. päivän aamuna 2004. ”Mutta minä ajattelin, että kunhan en päästä häntä sisään, hän ei voi kertoa minulle, eikä mitään, mitään olisi sitten tapahtunutkaan. Ja se mies hoki hokemistaan: ’Rouva, teidän on päästettävä minut sisään.’ Ja minä hänelle: ’Anteeksi, mutta minä en voi päästää teitä sisään.’”

Kun luin tämän aamiaisella liki yksitoista kuukautta sen sairaankuljettaja- ja sosiaalityöntekijäillan jälkeen, tunnistin ajattelutavan omakseni.

Päivystystilassa näin, kuinka äskeistä useammat vihreätaikit rullasivat parit verhojen taakse. Joku pyysi minua odottamaan vastaanotossa. Tein niin. Ihmiset seisoivat jonottamassa sisään tulolomakkeita. En voinut tehdä muuta rakentavaa kuin jonottaa. Jonottaminen antoi minulle vielä aikaa käsitellä tapahtunutta. Minulla oli käsilaukussa kopiot vakuutuskirjoista, sillä en ollut aiemmin ollut tässä sairaalassa. New York Hospital oli NewYork-Presbyterianin Cor-

nellin sairaala, kun taas minulle tuttu sairaala oli Columbian sairaala, Columbia-Presbyterian, joka sijaitsi 168. kadun ja Broadwayn risteyksessä ja jonne oli parhaassakin tapauksessa kahdenkymmenen minuutin ajomatka, liian pitkä tällaista hätätapausta ajatellen – mutta minä saisin varmasti tämän tuntemattoman sairaalan toimimaan, voisin olla hyödyksi, voisin järjestää siirron Columbia-Presbyterianiin heti kun Johnin tila olisi vakaa. Keskityin tämän kohta tapahtuvan siirron yksityiskohtiin: hän tarvitsisi vuodepaikan jossa oli telemetrialaitte, ajan myötä voisin saada myös Quintanan siirretyksi Columbiaan, sillä sinä iltana jona hänet oli otettu Beth Israel Northiin olin kirjoittanut kortille useiden Columbian lääkäreiden matkapuhelinnumerot, joku heistä pystyisi järjestämään tämän kaiken. Sitten sosiaalityöntekijä ilmestyi taas ja opasti minut lomakkeidentäyttöjonosta vastaanottoaulan viereiseen tyhjään huoneeseen. ”Voitte odottaa täällä”, hän sanoi. Minä odotin. Huone oli kylmä tai minun oli kylmä. Mietin, kuinka pitkä aika oli kulunut hetkestä jolloin soitin ambulanssin hetkeen jolloin sairaankuljettajat olivat tulleet. Tuntui, ettei siihen ollut kulunut hetkeäkään (sannon *tomuhiukkanen Jumalan silmissä* juolahti mieleeni siinä vastaanottoaulan viereisessä huoneessa), mutta siihen oli täytynyt kulua erinäisiä minuutteja.

Minulla oli työhuoneeni ilmoitustaulussa – syistä jotka liittyivät jonkin elokuvan juonen ydinkohtaan – vaaleanpunainen kortistokortti, johon olin naputtanut *The Merck Manual* -käsikirjasta tiedon siitä, kuinka kauan aivot pärjäävät ilman happea. Kuva tuosta vaaleanpunaisesta kortista palaili mieleeni siinä vastaanottoaulan viereisessä huo-

neessa: ”Yli 4–6 minuuttia kestävä hapettomuus voi johtaa pysyvään aivovaurioon tai kuolemaan.” Yrittäessäni vakuutella itselleni, että muistin lauseen varmasti väärin, sosiaalityöntekijä ilmestyi taas. Hänen mukanaan oli mies, jonka hän esitteli minulle ”miehenne lääkäriksi”. Seurasi hiljaisuus. ”Hän on kuollut, vai mitä?” kuulin sanovani lääkärille. Lääkäri katsoi sosiaalityöntekijään. ”Ei hätää”, sosiaalityöntekijä sanoi. ”Hän on aika rauhallinen tapaus.” He veivät minut verhoilla eristetyn vuoteen ääreen, jossa John makasi, nyt yksin. He kysyivät, halusinko papin. Sanoin haluavani. Pappi ilmestyi ja sanoi sanansa. Kiitin häntä. He antoivat minulle hopeakotelon, jossa John piti ajokorttiin ja luottokorttejaan. He antoivat minulle hänen taskusaan olleet käteisrahat. He antoivat minulle hänen rannekellonsa. He antoivat minulle hänen matkapuhelimensa. He antoivat minulle muovikassin, josta kuulemma löytäisin hänen vaatteensa. Kiitin heitä. Sosiaalityöntekijä kysyi, voisiko hän tehdä vielä jotain puolestani. Sanoin että hän voisi saattaa minut taksiin. Hän teki niin. Kiitin häntä. ”Onko teillä rahaa kyytiin?” hän kysyi. Vastasin myöntävästi, aika rauhallinen tapaus kun olin. Tultuani asuntoomme ja nähtyäni Johnin pusakan ja kaulaliinan lojuvan vieläkin tuolilla, johon hän oli jättänyt ne palattuamme Quintanan luota Beth Israel Northista (sen punaisen kasmirkaulaliinan ja sen Patagonia-anorakin, jota elokuvan *Aina lähelläsi* työporukka oli käyttänyt) mietin, mitähän rauhattoman tapauksen olisi annettu tehdä. Romahtaa? Vaatia rauhoittavia? Kirkua?

Muistan ajatelleeni, että minun täytyi saada puhua tästä Johnin kanssa.

Puhuin Johnin kanssa kaikesta.

Koska olimme kumpikin kirjailijoita ja teimme töitä kotona, päivämme täyttyivät toistemme äänistä.

Mielestäni hän ei ollut aina oikeassa enkä minä ollut hänen mielestään aina oikeassa, mutta me olimme toistemme luottohenkilöitä. Paneutumisemme ja kiinnostuksemme eri tilanteisiin eivät eronneet toisistaan. Monet luulivat, että koska toinen meistä sai joskus paremmat kritiikit tai suuremman ennakon kuin toinen, me varmaan ”kilpailimme” toistemme kanssa ja yksityiselämämme oli ammattikateuden ja kaunan miinakenttä. Käsitys oli niin kaukana totuudesta, että jatkuva jankutus siitä sai minut ajattelemaan, kuinka puutteellisesti ihmiset avioliittoa ymmärtävät.

Siitäkin me olimme jutelleet.

Muistan erityisesti asuntomme hiljaisuuden sinä yönä, jona palasin yksin kotiin New York Hospitalista.

Sairaalasta annetussa muovikassissa oli vakosamettihousut, villapusero ja vyö, ei muistaakseni muuta. Samettihousujen lahkeet oli viilletty auki, sairaankuljettajat olivat varmaan olleet asialla. Paidassa oli verta. Vyö oli punoskoristeinen. Muistan panneeni Johnin matkapuhelimen laturiin hänen työpöydälleen. Muistan panneeni hänen hopeakotelonsa makuuhuoneen laatikkoon, jossa säilytimme passia, syntymätodistuksia ja todistuksia valamiehenä toimimisesta. Katsoessani koteloä nyt huomaa, että hänellä oli aina mukana seuraavat kortit: New Yorkin osavaltion ajokortti,

joka eräytyi 25. toukokuuta 2004; Chasen pankkiautomaattikortti; American Expressin luottokortti; Wells Fargon MasterCard; Metropolitanin museon kortti; Läntisen Amerikan kirjailijakillan jäsenkortti (Oscareitten äänestysajankohta läheni ja tällä Writers Guild of America Westin kortilla pääsi ilmaiseksi elokuviin, joten oletin hänen käyneen elokuvissa, vaikken muistanutkaan sitä); sairausvakuutuskortti; metrokortti ja Medtronicin antama kortti, jossa luki ”Minulla on sydämentahdistin Kappa 900 Sr”, tahdistimen sarjanumero, sen asentaneen lääkärin puhelinnumero ja asennuksen päivämäärä: 3.6.2003. Muistan, kuinka panin Johnin taskussa olleen käteisen rahan omieni sekaan käsilaukkuun, silitin setelit ja sujautin erityisen huolellisesti kahdenkymppin setelit kahdenkymppin, kymppin setelit kymppin ja viiden ja yhden dollarin setelit viiden ja yhden dollarin setelinippujen lomaan. Sitä tehdessäni muistan ajatelleeni, että John huomaisi kuinka minä osasin hoitaa asiat.

Kun näin hänet verholla eristetyssä vuoteessa New York Hospitalin päivystystilassa, yhdessä hänen etuhampais-
taan oli särö, jonka oletin johtuneen kaatumisesta, koska hänen kasvoissaan oli mustelmiakin. Kun tunnistin hänen ruumiinsa seuraavana päivänä Frank E. Campbellin hautaustoimistossa, mustelmia ei näkynyt. Mieleeni tuli, että hautausurakoitsija oli varmaan tarkoittanut juuri niiden peittämistä, kun minä olin sanonut ”ei palsamointia” ja hän oli vastannut: ”Siinä tapauksessa me vain siistimme hänet.” Hautausurakoitsijaan liittyvä osuus on minulle vieläkin hä-

mära. Tullessani hautaustoimistoon olin päättänyt välttää kaikkia sopimattomia tunteenosoituksia (kyyneleitä, suutumusta, avutonta naurua hiljaisuudelle joka oli kuin Ozin maassa) niin lujasti että olin täysin turta. Kun äitini kuoli, hänen ruumiinsa noutanut hautausurakoitsija jätti sänkyyn ruumiin tilalle tekoruusun. Veljeni oli kertonut sen minulle sydänjuuriaan myöten loukkaantuneena. Päätin olla varustautunut tekoruusuja vastaan. Muistan valinneeni arkun ripeästi. Muistan, että toimistossa jossa allekirjoitin paperit oli kaappikello, joka ei käynyt. Johnin veljenpoika Tony Dunne, joka oli kanssani, mainitsi hautausurakoitsijalle, että kello ei käynyt. Urakoitsija tuntui olevan mielisään saadessaan valaista jotain sisustuksen yksityiskohtaa ja selitti, ettei kello ollut käynyt muutamiiin vuosiin, mutta sitä säilytettiin ”eräänlaisena muistomerkkinä” toimiston aiemmasta inkarnaatiosta. Vaikutti kuin hän olisi pitänyt kellosta oppituntia. Minä keskityin Quintanaan. Pystyin sulkemaan korvani urakoitsijan sanoilta, mutta en pystynyt sulkemaan niitä säkeiltä, jotka kuulin keskittyessäni Quintanaan: *Sylen seitsemän syvässä isäsi on / luut koralliin ovat vaihtuneet / helmiksi silmät muuttuneet.*

Kahdeksan kuukautta myöhemmin kysyin kerrostalomme isännöitsijältä, oliko hänellä vielä tallella ovimiehen lokikirja, josta näkyivät merkinnät joulukuun 30. päivän illasta. Tiesin että lokikirjaa pidettiin, sillä olin ollut kolme vuotta taloyhtiön hallituksen puheenjohtaja, ja lokikirja oli tärkeä talon järjestyssääntöjen kannalta. Seuraava-

na päivänä isännöitsijä lähetti minulle joulukuun 30. päivää koskevan sivun. Lokikirjan mukaan ovimiehinä olivat sinä yönä olleet Michael Flynn ja Vasile Ionescu. En ollut muistanut sitä. Vasile Ionesculla ja Johnilla oli tapana piilla keskenään hississä; tämä pieni leikki, jota maanpakolainen Ceaușescun Romaniasta ja irlantilainen katolinen Connecticutin West Hartfordista leikkivät, perustui siihen, että kumpikin arvosti toisen poliittisia piloja. ”Missä se bin Laden oikein piileksii?” Vasile tapasi kysyä Johnin astuttua hissiin, ja juju oli siinä, että toinen esitti aina vain uskomattomampia vaihtoehtoja: ”Voisiko bin Laden olla kattuhuoneistossa?” ”Pikkukaksiossa?” ”Kuntosalissa?” Kun näin Vasilen nimen lokissa, mieleeni juolahti etten muistanut, oliko hän aloittanut tämän leikin tultuamme Beth Israel Northista kotiin illansuussa 30. joulukuuta. Sen päivän lokissa näkyi vain kaksi sisääntulomerkintää, mikä oli tavallista vähemmän siihenkin aikaan vuodesta, jolloin valtaosa talon asukkaista matkusti lauhkeammille seuduille.

MERKINTÄ: Sairaankuljettajat tulivat noutamaan hra Dunnen klo 21.20. Hra Dunne vietiin sairaalaan klo 22.05.

MERKINTÄ: Hehkulamppu rikki A–B-portaan henkilöhississä.

A–B-portaan hissi oli meidän hissimme, se jolla sairaankuljettajat tulivat klo 21.20, se jolla he veivät Johnin (ja minut) alas ambulanssiin klo 22.05 ja se jolla minä palasin asuntoomme yksin ajankohtana, jota ei ollut kirjattu. En ollut pannut merkille, ettei hississä ollut valoa. En ollut